

## gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insertate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 12. februarija 1897.

### Politiški oddelek.

#### Volilci, pozor!

Razbil se je kompromis, ki se je sklepal mej slovenskimi strankami zastran državnozborskih volitev in imeli bomo zatoorej hud boj. Narodna stranka ni želela boja in je pri dotičnih pogajanjih kazala največjo prijenljivost, varovala je samo svojo dosedanjo posest. Kompromis se je razdrl samo za to, ker nasprotniki niso hoteli sprave.

Volilno gibanje je sedaj v najboljšem tiru, nasprotne stranke že jako pridno delujejo. Socijalisti sklicujejo shod za shodom in agitujejo za svojo stvar, samo narodna stranka je dosedaj to verjenje nekako mirno gledala, zanašajoč se na nekdanjo disciplino svojih volilcev. Žal, da moramo reči, da jej zadnje deželnozborske volitve še niso bile zadosten nauk, kam se pride, če se pri volitvah mirno gleda. Bodimo odkritosrčni in priznajmo, da je narodna stranka tedaj bila več mandatov zgubila po lastni malomarnosti, nego vsled velike agilnosti njenih nasprotnikov.

Sedaj so drugi časi, nego so bili nekdanj. Ne pomaga več samo izdajati oklicev, temveč je treba resno delati. Dandanes je zmaga samo mogoča, če vsakdo v stranki stori svoje dolžnosti. Treba je tiste gibčnosti in odločnosti, katere opazujemo povsod drugod, le pri nas je še pogrešamo. Če bomo roke križem držali, pa narodna stranka zadene osodo Staročehov, ki so popolnoma zginili s pozorišča vzlic njihovim velikim zaslugam za narod češki. Take zasluge se pozabijo in ljudje le tistemu verjemo, ki razume agitacijo.

Volitve volilnih mož so se te dni začele. Od njih je vse odvisno v peti kuriji in pa v kmetskih občinah. Zato pa opozarjamo naše somišljenike na deželi, naj začno svojo volilno agitacijo brez odlašanja. Ko je šlo za dr. Šusteršiča je volilni odbor katoliške stranke priporočal agitacijo od hiše do hiše in tej agitaciji je pripri-

sovati, da je zmagal vzlic vsem naporom nasprotniške stranke. Pri narodni stranki so še mnogi, katerim se taka agitacija zdi nedostojna in divja in radi tožijo, da se s tem le ljudstvo vznemirja, a mi le toliko rečeno, da vsak čas svoje prinese. Dr. Lueger in tovariši na Dunaju bi nikdar ne bili izrinili liberalcev, da se niso poslužili vsakovrstnih sredstev. Pri nas se boje nekaterniki shod sklicati, ako je jednega nasprotna stranka razgnala, krščanski socijalisti na Dunaju se še za kaj tacega še zmenili niso. Koliko shodov so jim sprva liberalci razgnali, koliko škandalov je bilo, a niso se ustrašili in danes imajo v rekah vso oblast v mestni hiši. Kaj odločnost pomaga, vidi se v Ljubljani.

Kako malo zaslombe je imela socijalistična stranka v Ljubljani. Več shodov so jim krščansko-socijalni delavci razgnali, a dandanes se je pa toliko utrdila, da lahko brez skrbi zboruje in tudi že na kmete se upa. Ko bi pa bila se kar ustrašila, bi se danes nikdo zanjo ne briga. Z jednako odločnostjo delovati bi morala narodna stranka.

Mi vemo, da bode nasprotna stranka se bahala z raznimi zaslugami pri volitvah, ki jih nima. Laskala se bode kmetom in delavcem. Kakšno je bilo njeno delovanje v tem oziru, bomo navedli samo nekatere stvari, potem pa sami sodite. Koliko mara za delavce in za nižje stanove katoliška stranka, je pokazala najbolje pri volilni reformi. Taaffejeva volilna reforma je bila vse ugodnejša, nego je sedanja. Naša katoliška stranka se je tedaj bila zavezala z nemškimi liberalci, da je to volilno reformo preprečila. Združila se je torej z nasprotniki naše vere in narodnosti. Koliko zabavlja proti liberalizmu, a kadar je pa šlo za to, da se volilna reforma razširi, je pa zveza z liberalci ji bila jako po volji. Če se je pozneje dala volilna pravica tudi delavcem, se je le za to, ker so višji faktorji to želeli. Če so delavci dobili volilno pravico, niso jo dobili vsled potegovanja katoliške ali konservativne stranke, temveč samo zato, ker je preprečiti ni mogla. Narodna stranka je tedaj bila se na Dunaju odločila od konservativcev, ker ni hotela prevze-



mati odgovornosti za tako delovanje. To naj si dobro premislijo vsi novi volilci pete kurije in pokažejo vrata tistim, ki jim še volilne pravice privoščili niso. Ne sodite katoliške stranke po besedah, temveč po delih.

Z volilno reformo so pa preprečili še druge važne stvari. Poljedelski minister grof Falkenhayn je bil državnemu zboru predložil zakon o osnovi kmetских zadrug in rentnih domovih. Posebno poslednji zakon je bil velike važnosti, ker bi bil omogočil, da bi se bilo posestvo, ki se sedaj proda na dražbi, ohranilo družini. Proti temu zakonu bili so posebno židovski liberalci. Minister Steinbach je pa bil predložil načrt novega davčnega zakona, ki bi bil bogatine vse drugače prijel, kakor jih bode davčni zakon, ki se je pozneje sklenil, in kmetom olajšal breme. S tem, da je katoliška stranka pomagala vreči grofa Taafeja, je onemogočila te zakone in preprečila znatno razbremenjenje srednjih stanov. To dobro premislite kmetje in obrtniki, predno pojdete na volišče, narodnjaki na deželi, pojasnite to ljudem, da bodo vedeli potem, kako se ravnati pri volitvi, kje so njih prijatelji, in kje so njih sovražniki.

### Politični pregled.

**Koroški deželni zbor.** — V koroškem deželnem zboru je bila burna debata o podpori 100 gld višji deklški šoli. Nemški narodnjaki so predlagali, da se ta podpora drugače ne dovoli, da se odstrani sedanji ravnatelj te šole profesor Apih, ki je Slovenec. Ta predlog je tudi obveljal, če tudi sta proti njemu govorila celo dež. predsednik in knezoškof.

**Isterskemu deželnemu zboru** je vlada naznanila, da misli deželni zbor drugo leto premestiti v Pulj in zahteva, da se tudi deželni odbor v Pulj premesti. Italijani se pa temu ustavljajo, češ, da bi to prouzročilo deželi stroškov. Seveda pravi vzrok je to, da v Pulju nimajo Italijani toliko ljudi, ki bi se dali porabiti za demonstracije proti slovanskim poslancem, zlasti za razgrajanje na galeriji. V Pulju tudi ni brez iredentovcev, a se vendar ne upajo tako pokazati svoje barve. Nadalje je vlada vprašala deželni zbor za mnenje glede premeščenja okrožnega sodišča iz Rovinja v Pulj, osnove novega okrajnega sodišča v Rovinju in razdelitve okrajnega sodišča na dve, katerih jedno bi imelo svoj sedež v Pulju, drugo pa v Devinu. Te premembe Italijanom niso po volji in deželnozborna večina za to ne misli oddati nobenega mnenja. S tem misli, da vse to prepreči. Seveda če bode vlada pokazala odločnost, bo to pa Italijani odjenjali.

**Goriški deželni zbor.** — Slovenski poslanci so v Goriškem deželnem zboru stavili predlog, naj se voli poseben stalni upravni odsek, ki bode rešil razne stvari, ki so zaostale. Italijani so temu predlogu nasprotovali, ker bi odsek imel se največ pečati s stvarmi, ki bi bile slovenskemu delu dežele v korist in o katerih Italijani žele, da ostanejo nerešene. Ko je deželni zbor ta predlog odklonil, so slovenski poslanci ostavili deželni zbor.

**Tržaški mestni zastop** bi bil kmalu razpuščen. Župan in mnogo občinskih svetnikov je bilo odstopilo, ker je vlada odredila, da se v imenik volilcev vpišejo mnogi volilci, katere je bil magistrat izpustil in proti katerih vsprejetju se je bil izrekel tudi mestni zastop. Italijani so trdili, da ima v tej stvari mestni zastop zadnjo besedo, vlada se v stvar nima mešati. Ko je pa vlada dala razumeti, da bode mestni zastop razpustila in bode nove volitve vodil vladni komisar, so se Italijani kar ustrašili in župan ter odstopivši mestni svetniki

so naznanili, da do novih volitev ostanejo. Bali so se namreč mnogi izmej njih, da se več ne povrnejo v zbor, ako bode vlada sama vodila volitve.

**Hrvaški deželni zbor** se je zaključil. Poslednje njegovo delo je bilo, da je razveljavil volitev Davida Starčevića. Večina se je izrekla, da Starčević ne more biti izvoljen, ker ni vpisan nikjer v imenik volilcev na Hrvaškem. Formalno torej nima aktivne volilne pravice. Pasivna volilna pravica je pa od aktivne odvisna in zato se je morala izvolitev tega poslanca zavreči.

**Kreta.** — Mesto da bi se bile izvele za blagostanje Krečanov to-li potrebne preosnove, buknil je nov ustanek ondi. Turčija, ki bi bila morala reforme izvesti, je dala povod novim nemirom. Naščuvala je, kakor se splošno zatrjuje, mohamedance, da naj primejo kristjane. To je storila iz namena, da bi se izvedba reform zavlekla. Bili so že krvavi pretepi in boji mej kristjani in mohamedanci. Poslednji so zažgali in napali pomorsko mesto Kaneja. Ubitih je več sto kristjanov. Velevlasti so poslale svoje stacijske ladja pred Kanejo; kristjani iščejo na teh pribežališča. Turčija ne stori ničesar za pomirjenje. Najbolj se zanima za nesrečne krečanske kristjane Grška. Poslala jim je že več ladij na pomoč. Kristjani propagirajo odločno za združenje Krete z Grško. Tudi Grška bi rada sprejela Kreto pod svoje odkrilje. Tolika močna je pač, da bi naredila mir ondi, seveda velevlasti bi morale temu dovoliti. Ker so pa te vsled sebičnosti needine mej seboj, ni pričakovati kmalu ugodne rešitve krečanskega vprašanja, posebno v smislu želje Grške ne. Umestno in edino pametno bi pa bilo, da bi najbližja oblast, namreč Grška, zasela Kreto in naredila ondi mir. Turčija ni sposobna miru napraviti, ker nima resne volje v to. Nji je le za izkoriščanje ljudstva in sultanu je mar le njegov lastni žep. — Po včeraj došlih poročilih je Grška pod poveljstvom princa Jurija poslala veliko brodovje na Kreto, da prepreči izkrcanje turških čet, ki so se poslale na Kreto, da pomagajo mohamedancem pobijati kristjane. Velevlastim je naznanila, da z ozirom na kristjane ne more gledati dogodkov na Kreti.

**Turčija.** — Posvetovanja mej velevlastmi glede reform v Turčiji so dognana. Reforme so se baje predložile sultanu, da jih odobri. Ker mu je v to določen kratek rok, se utegnejo razmere kmalu pojasniti. Ve se že naprej, da bo sultan ali vse obljubil, iz namena seveda ničesar spolniti, ali se pa uprl reformam. Če se zgodi poslednje, primorane bodo velevlasti siloma ga prijeti, če pa stori prvo, mu pa istotako ne bodo smele prizanašati. — Največji trn v peti je sultanu mladoturška stranka. Ta najbolj podkopa ugled sultanu, ker po svojih listih, ki izhajajo v Parizu in Londonu, zabavlja proti njemu. Sultan skusil je z denarjem podkupiti urednike teh listov, da ostavijo svoje delo. Deloma se mu je to posrečilo, toda pač le za kratek čas. Sultan skuša te ljudi zvabiti v Carigrad, jim obljubuje ondi dobre službe itd., toda previdni časnikarji se ne bodo vjeli v to zanjko, ker vedo dobro, kaj jih čaka v Carigradu.

**Portugalska.** — Portugalsko ministerstvo je dalo ostavko. Povod krizi je slaba gospodarska stran države. Ravno propala vlada je dolgo gospodarila, a je zabredla tako daleč, da je vsled slabega gospodarjenja morala na nevoljo ljudskih zastopnikov odložiti svoj mandat. Značilno je, da so vse južno evropske države v takih slabih finančnih položajih. Italija je v slabem stanju, Španija še v slabšem in zdaj je še Portugalska pokazala svoj denarni propad. Nesreča za vse te države je večinoma slabo gospodarstvo. Kjer bi bili novci potrebni, tam se štedi ž njimi, nasprotno se pa za druge nepotrebne stvari izdajajo milijoni in se tako tirajo države in ž njo narodi v propad. Kdo je kriv velikih stroškov Italije za Afriko in onih Španije za Kubo, neprevidno gospodarstvo. Ista je tudi z Portugalsko.